

Län: Ålesbø
Tidningsvar: 1
Tid: HL 1987
Årsböck: 1

Intervju med 77-åriga änkan Iris Winroth, Borås den 9 sept. 1980.

- När var du född, sa du?
- 1903. I Lerum.
- Och dina föräldrar?
- Min far var från Norrköping. Han var född, jag tror, 1866, å min mor var från Blekinge född 1869.
- Växte du upp i Lerum?
- Neä, jag var bara där till jag var... jag tror ett par år. Å sen förstår du, min far han bytte platser väldigt ofta, så det var... för jag har bott både i Halmstad å sen flytta vi till Norrköping å upp till Linköping å Norrköping igen. Det var på den tiden, förstår du när..... ja, textilfabrikerna börja växa opp å den här fabriken i Svenljunga den var ju tämligen ny när vi kom dit. Vi kom dit 1909 och då var jag sex år. Vi var åtta barn.
- Hur var det med böcker å tidningar å sånt där hemma, hade ni det?
- Jaa du, jag vill minnas vi hade Norrköpingstidningen. Alltså det var en moderat tidning.... å för övrigt inget.
- Inga tidskrifter eller veckotidningar.....
- Nä, det tror jag inte vi hade råd med. Det fanns inte pengar till det förstår du. Även om pappa kanske hade bättre... en bättre plats än andra, det var arbetarna, han var ju liksom förman men det hjälpte inte, det var stor familj.
- Hade du tio syskon sa du?
- Nä åtta...mmm...åtta stycken. Vi hade ju psalmbok å bibel som alla andra på den tiden .....i varje hem, och nån sångbok kanske, nån religiös. Å du vet när jag skulle börja skolan då, hade skrivits in tror jag jag hade gjort, så var jag väldigt viktigt det minns jag... å väldigt gla för detta. Å då hämta jag fram psalm boken, som jag tala om för dig, å slog upp den å så fråga jag min far: Men varför kan jag inte läsa när jag ser bokstäverna? Så han var tvungen å förklara för mig att... varje bokstav har ett namn å det är det du skall lära dej i skolan. Det är i skolan du ska lära dej detta sen kan du läsa i psalmboken. Jah, men som sagt var, det förekom aldrig nära julklaoppar med böcker, aldrig, aldrig.
- Var det högläsning och så?
- Vad tror du min mor hade tid med högläsning, det kan du väl tänka dej inte gick. Näe. Med den arbetstiden som var, min far hade ju lång arbetstid.
- Din mamma, jobba hon utanför hemmet.....
- Onä, onä, hon hade ju nog med oss åtta barn, det hade hon. Å så var hon ju relativt sjuk, sjuklig hmm.
- Var du yngst utav er?
- Nä, näst yngst. Hade en bror som var fyra år.... också. Å sen dog då min far, 1911....och....han var musikalisk förresten pappa, han spela fiol mycke bra. På den tiden vi var i Norrköping så var han med i både en kvartett å en ytterligare musikgrupp. Hur han hade tid med det, det fattar jag icke.... det gick...ja. Å när han då dog, då är det klart det blev lite annorlunda, sämre ändå.
- Hur gammal var du då? Vad blir det?
- Jag var.....ja 1911, jag var åtta år. Jag hade gått i skolan ett år, å då vet du, det fanns inga pensioner då... inga barnbidrag .. bara två tomma händer å tom portmonnä. Mmm.
- Hur klara ni er?
- Jaa, det var väl lite hjäl av kommunen. Ett barn var inte värt nånting mer än fem kronor i månaden å det var bara för dom minsta. Sedan när man gick i skolan, när man kom opp i tioårsåldern..elva, så fick man....

- ...man hade ju bara tre skoldagar i veckan. Då fick man, när det fanns arbete hos bönderna fick man gå dit å luka rovor å ta opp potatis å ta opp rovor å, tre dar i veckan. Å det hade man en krona om dan för. Å dom fick vi i allmänhet lämna till mamma. Det skulle vara till kläder. Sen var dom andra barnen så stora så dom börja ju kunna få lite extra annat arbete. Så hjälpte dom oss också. Så det gick... med ett nödrop. Men då när jag kom opp i mellan-skolan, vad vi kallar mellanstadiet, eller?, nu. Då kom man till, då hade dom nåra böcker i den klassen som man fick låna.....
- Som läraren.....
- ...låna ut, ja, utav lärarn. Å då fick man låna hem, om man var duktig å kunde sina läxor fick man låna en i veckan.
- Jaha, inte annars?
- Näe, man måste sköta läxorna. Det var ett villkor nästan. Ock...men min mor tyckte det var väldigt onödigt. Hon sa till mej det, att du ska inte hänga med näsan över en bok, för du ska. Arbete är till för dej, inte å läsa. Det är inget för dej. Så jag låna böcker, men jag gömde dom. Under kommoder å soffer å var jag kunde.
- För att dom inte skulle hitta dom?
- Jaa, sånt kom för mig. För jag läste bara när hon var ute då. På söndagarna.
- Å du berätta hur dina syskon å du blev uppörfilade....
- Jaa, det var när vi, vi hade ju, vi hade sedan min...vi blev lite äldre, å min bror fick förtjänster, så köpte vi, köpte han en liten bok som.. den heter "Svens skämtlyne" med teckningar av Albert Engström. Å då hade vi väldigt roligt av dom, men det hade vi också, vi bruka sitta kring, vi hade ju inget elektriskt ljus utan fotogenlampa. och under kriget karbidlampa, som var väldigt förskräcklig å ha med å göra. Å då bruka vi sitta där, runt det där köksbordet å läsa om kvällarna men vi fick INTE skratta högt, det var förbjudet. Vi skulle inte väcka mamma. Näeh.
- Så hon visste inte om att ni läste?
- Joo, den visste hon om att vi hade, för hon... hon tyckte ganska mycke om dom också å tyckte det var roligt å läsa den. Men vi fick inte störa henne för hennes nattsömn skulle, var tvunget...ja. Ja, å då skicka vi boken. Var det en roli historia så läste en den först tyst å sen skicka han den till nästa medan han höll för munnen å fnissade å så nästa.... Runt, runt gick den där å så mer historier gick runt. Men vi fick absolut inte föra väsen .. eller oväsen rättare sagt. Så att ... Å sen när man började arbeta, så fick man ju alltid besök av bokhandlare nå kontoren, jag arbeta nå ett kontor. Å då kom det alltid såna här bokagenter, å det var det enda, kan man säga. Då börja man få kontakt med lite andra, så dom jag har där har jag köpt nå det här sättet, dom i bokhyllan. Å också nån annanbok. Vi var med i nån läsecirkel en gång, minns jag, nåra stycken bildade vi en. Det är klart att då fick man råd att varje månad betala in till nån bok, å det var ju.... Å sen hade man biblioteket, folkbiblioteket som fanns.
- Var var det?
- Det var inrymt i skolan också i en sal i vårt skolhus.
- Var är du nu?
- Det är Svenljunga, min far dog ju där.
- Minns du vad det var för böcker du läste, då när du var liten?
- Nä, det kommer jag inte ihåg. Jag kommer inte ihåg vad det var för böcker vet du, jag läste. När jag va liten läste jag mycke sagoböcker. Hon Lindgren fanns ju inte på den tiden, inga såna böcker. Utan det var ju mest klassiska sagoböcker. Å sen ja, jag tyckte om reseskildringar mycks, när jag fick låna det nån gång och om andra länder läste jag mycke.
- Hur kom du i kontakt med biblioteket första gången?
- Ja det var genom min skollärare för han var, han skötte vill jag minnas, han skötte det också nå kvällarna, hade vi också så vi visste att det fanns. Först var det då skolbiblioteket å sen gick man över till ..... Och sen vill

jag minnas att vi hade....vi var med i nykterhetslogen också, jag vill minnas dom också hade böcker. Ja, det hade dom. Inte så många kanske men det var några stycken.

-Det var väl öppet då på kvällarna?

-Jaa, det var öppet på kvällarna. Sen gick man på föreläsningssällskap mycke, det fanns ju då på landet. Och det var intressant, det ersatte ju böckerna det med.

-Den studiecirkeln som ni ordna, hur gammal var du då?

-Nä, det var ingen studiecirkel utan...

-läsecirkel?

-Ja det var.....kanske en 18....17, 18 år. Det var några stycken, men den dog ut sedan. I brist på intresse förmodar jag. Men sen hade vi ju studiecirkel i vårt hem å det var helt.....

-När du hade gift dig?

-Ja, nu är jag gift.

-När gifte du dig?

-1930. Å då var det ju väldigt svår tid, om du nu minns. Det minns inte du men jag minns det, hur fruktansvärt fattigt det var då. Å vi... min man var ju statstjänsteman, så då ansåg dom väl att vi hade väldigt bra fast det hade vi inte egentligen. Men jag fick alltid ta emot alla när vi hade möten å sådär, tog jag emot dom. Då hade vi studiecirkel men det var i kommunalkunskap, på den tiden. För att min man var kommunalt intresserad å min bror också, det är många, många år. Hela sitt liv nästan var han det, godtemplare å kommunalt intresserad, politiskt intresserad.

-Arbeta du själv då, när du hade gift dig?

-Ja, jag arbeta första tiden.

-Vad var det som?

-Som kontorist. Ja, jag arbeta väl ett år bara. För, du vet, på den tiden var det inte populärt bland männen att kvinnorna arbeta. Näe. Så min man tyckte inte att jag skulle arbeta, så jag gick bakom ryggen liksom.... å arbeta. Å tänkte, jag ska göra allt vad jag kan så att, så att ....för jag förstog att vi behövde det. Man hade ju då ett behov, pensionerna var ju så små för våra föräldrar, så man hade ju ett behov av att tjäna pengar å hjälpa dom också lite. Så att .. det var nödvändigt nästan att vi hjälpte mamma och hans föräldrar. Så att... men så en vacker dag så sluta jag för jag tyckte det var tröstlöst när jag inte fick den utmaningen. Och så var jag så gammal så jag tyckte att jag ville ju ha barn å det. Å då sa jag, nu har jag sagt orp mej sa jag.

-Då blev han glad?

-Näe, det blev han inte. Näe, han hade kommit underfund med att det var bra att ha den där stötten. Men fem år efteråt, så börja jag arbeta.. här i Borås.

-Så då hade ni flyttat hit?

-Då hade vi flyttat till Borås ja, 1935 flytta vi hit. Å då en gång när jag gick hemma, jag hade en tidning å läste annonserna för vikarier över sommarn så sa jag till min man: Jag borde allt ta ett arbete, jag har inget å göra, kan inte gå här jämt å utesa. Å Sven var en sän där fin unge som inte var så jobbig. Å han hade ett arbete där han var hemma från middag ena dagen till nästa dag på middan. Så det var två som altemnerade en tjänst på på Värde-expeditionen. Så.. joho då, det tycker jag sa han, ha. Så det blev så, jag fick platsen och det var frid. Aldrig vi diskutera om det.

-Vad var det för plats?

-Det var kontor också. På ett stort kontor här i stan. Så jag fick platsen mesamma.

-Det som du berättat om. Var det på ditt förtsa arbete när du fick köpa böcker genom agenter?

-Jaa, dom gick omkring och sålde, jaa, det gjorde dom. Så det, det....då köpte jag ju rätt mycke böcker.

- Vad var det för sorts böcker?
- Jaa, du kan se.
- Det är det som står där?
- Selma Lagerlöfs, nära böcker å vad är det mer jag har? Ja, du förstår det var väl inte nåt vidare å....den bok, vet du, som jag tycker gjorde god nytta i Sverige, det var "Lortsverige". Lubbe Nordströms. Det var precis sanningar han skriver. Den har jag här. Jag har väl lite grand andra böcker .....ibland vet jag inte om jag ska kasta ut dom eller vad jag ska göra med dom
- Det vore väl synd.
- Så dom såldes ju. Det är klart att det tog ju lång tid att köpa in dom här böckerna.
- Har du könt alla dom här genom bokagenterna.
- Jaa, det har jag gjort. Ja Erikhar nog köpt den du ser där. Jag har så dålig belysning här jag ska tända lite.
- Esaias Tegner, Samlade dikter.
- Ja. Jag tyckte mycke om dikter. Å jag fick kanske läsa mycke dikter. Det var min stora glädje, för du vet att den som inte hade nåt vidare va han fick kanske sjunga eller läsa dikter på examen. Men dom förstörde examen för mej en gång.
- Jaha, hur då?
- Jaa, ska vi ta med det? Det var...jag hade gått till examen och det var mening- en jag skulle läsa en dikt å så skulle jag ha solosång . Det var i femte klass tror jag. Och på den tiden satt alltid prästen med å ..på bänkar å alla möjliga, skolrådet å alla föräldrar å ... tätt, tätt. Å då minns jag att, så skulle det delas ut premier. Men tänk om jag hade fått en bok i pre- mie. Men det fick jag inte. Dom förnedrade mig istället. Då ropa dom opp mej först å hämta en naket å jag ana... vad det var. Å jag gick fram och jag gick tillbaka med tunga steg igen å satte mig på en plats. Så ropa dom opp en aman, som också inte hade så gott ställt å en annan pojke också, vi var en tre, fyra stycken. Å jag bar hem den där naketen med sammanbitna tänder. Å när jag kom hem å hade tatt av mej så slårte jag ner den på golvet å börja gråta. Så snarka jag den över hela golvet så papperet flög av. Å så fick jag dalj också för det. Mamma blev arg på mej, hon tyckte jag var otack- sam. Det var grå, oblekt, hård väv te ha te linnen, underkläder.
- Dom ungar som hade det bättre ställt, fick dom böcker?
- Nej, dom fick inget. Nåt sånt som böcker delades inte ut en gång. Utan nåde- gåvor. Va. Som var fruktansvärt svårt å ta emot. Va. Jag grät hela min examens- dag, låg honkruven på en soffa å grät. Dom hade rivit ner, förstört, tyckte jag. Och sedan kom det en diskussion i våran tidning, jag ska gå efter den boken, jag har den, angående utdelande av kläder till fattiga barn genom Jultomtarna. Det var en organisation som hette jultomtarna, det var här i Borås. Å jag gav mej i den också. Då berättar jag detta. Det tog slut. Det ska inga barn behöva bli förnedrade så. Barn har stolthet. Jag kunne ju fått en bok istället, dom visste jag tyckte så mycke om å läsa. Tänk vad bra det hade varit. Såna händelser var det förr för barn. Det är ruskigt tycker jag. Å det sitter kvar hela livet som taggar i en. Jag skulle kunna berätta en händelse mitt emot det. Som är mot, om du vill höra på det. Min far å mor hade.. det var en tjänsteman som var där på den fabriken, han skulle gifta sig med en ung flicka. Å hon finns här i en affär i Borås, en mycke underbar människa. De hade inga barn, fick inga barn nån gång va. Hon var bara arton år när hon gifte sej. Hon bjöd alltid opp oss barn, två.. mej å min syster å så var det två systrar till. Å vi fick diska där åt henne å vi fick koka kaffe å vi fick... ja hon läste för oss å hon var så underbar denna människa. Så lekte vi en önskelek en gång. Då satt jag i hennes knä, Emmy Erlandsson, satt jag i hennes knä, å den andra önska allt möjligt å när jag sitter där å vickar med foten så hör jag knäporna i mina gammalmodiga knäpöskänger knäpna. Oj, sa jag, jag önskar mej ett par nya snörkänger. Å dom hade jag

ärvt utå mina systrar, ingenting fick ju slängas på den tiden utan allt skulle ju slitas ut, du vet. Å nästa morron så kommer hon, så knackar hon på dörren å kommer in å frågar: Vill du gå med mej ut Iris ett ärende? Jodå, jag gick gärna med. Å då gick vi in i en affär å så bad hon att få se på flickkånger. Du kan tänka dej hur det kändes. Det var att se på rätt sätt.

-Det var ingen förödmjukelse.

-Nej, det var bara ren godhet. Där ser du hur olika vi människor kan vara.

Vi kan förstöra för varandra så det blir svåra minnen för livet å den andra kan ge bort nånting å det blir ett gott minne för livet. Man minns dom människorna med glädje.

-Men det hände aldrig att du fick böcker, vare så i skolan eller utav föräldrar eller..... släktingar...

-Näe det fanns inte.... nå å vi hade inga släktingar här, förstår du. Vi kom ifrån alla våra släktingar så att ....Mamma hade åkt hemifrån sitt hem när hon var ung. Och det var så fattigt så alla emigrera ju, så gott som, till Stockholm å Norrköping, till stora textilstäder. Så det bröts alla band.

-Var det vanligt bland grannar å vänner å släktingar över huvud taget det här att barnen skulle inte läsa?

-Det var det nog tror jag på den tiden men inte bland dom mera välsituerade. För vid jularna så fick vi gå å hämta posten å då tog det kanske en liten stund innan posten hade sorterats färdigt å vi fick stå ute i boxrummet å vänta å dom hade ju boxar dom som hade det gått ställt. Vi gick ju å hämta vår post inne på postkontoret. Å då stog alltid dom å tala om vad dom hade fått i julklapp, å det var skidor å det var skridskor å det var böcker å det var det å det. Men vi kunne ju aldrig tävla med det, vi fick ju aldrig nåra skridskor eller skidor eller nånting sånt. Det var ju inte till för oss, det gick inte, fanns inte. Jag hade en docka, den hade jag gjort själv, stickat själv. Det existera inget. Vi fick göra våra grejer själva.

-Hur var det här sen när du gifte dej och kom till Borås? Gick du på biblioteket här i stan?

-Jaa, jag har varit där nångång men det har inte vart mycke. Därför att, jag börja ju arbeta rätt fort å då hade jag fullt sjå med att sköta hemmet. Å så var jag med i en kvinnoklubb här å där var jag också med lite grann i styrelsen. Men det var inte så långsamt, det var det inte. Å sen fick jag ju då min flicka som var handikappad å du vet då fyllde hon ju hela livet. Då fick jag tänka på henne först å främst. Å så var min man svårt hjärtsjuk i många år. Jag fick först å främst tänka på mina anhöriga, det var det viktigaste.

-Du har berättat hur viktigt du har tyckt det har varit att dina barn fått rätt att läsa.

-Jaa, det har jag. Sven min pojk han har ju vart omöjlig med å läsa. Å kom hem... han gick ju på läroverket å jag tyckte ju han skulle sköta läxorna absolut i första hand men han kom nästan varenda vecka hem med bok-åket under armen.

-Som han lånade på skolbiblioteket?

-Näe, han låna på biblioteket, ja, det tror jag han gjorde. För han är troligen gäst där än. Å jag sa väl ofta till honom detta att du måste väl lära dig att tänka på läxorna först å inte läsa så mycke. Men så fick jag då Margareta (Å han fick ju mycke böcker i julklapp å alltid på födelsedagar å så, det var jag mycke noga med.) Å så kom då Margareta å då sa dom till mej att hon kommer aldrig att kunna lära sej å kunna läsa å skriva, aldrig. Nähä, det var ju tungt men jag tänkte somså att jag får göra mitt bästa. Det är inget annat å göra än å hugga i här. Å när hon var fyra år, tre, fyra år så läste vi varje...från det hon var tre, fyra år å varje kväll te hon var nie så läste vi för henne, varenda kväll. Men det hände nånting när hon var i fyraårsåldern. Då låg jag å vila midda å det hade varit en pojk här å sålt en tidning. Å det var en annons med stora decimeterhöga bok-

stäver, gröna var dom. Å då kommer hon insläpande med tidningen å väcker mej å frågar. Marma vad är detta? Å tänkte jag. det får jag nanna nå det... det intresset. Å då tala jag om för henne vad det var för nånting så gott jag kunde å tala om att varje sändar har ett namn precis som min far hade sagt til mej. Å det ska vi ta å klippa ut sa jag. Å vi börja klippa, hon fick en sax som hon kunde hantera själv å då träna hon om sina händer, motoriken. Och så fick hon en ask å så fick hon alla bokstäverna då. Lärde vi oss varje bokstav. Den heter så å den heter så till asken var nästan full. Då kunde hon alla bokstäverna. Då var hon en fem år, då kunde hon alla bokstäverna. Och då gick jag till en affär å köpte två stycken kortlekar, di där vet du, lekarna med djur åsså bokstäver nå. Åsså satte vi oss vid hennes bord åsså fick hon... vi la om hela kortlekarna så bordet var fullt åsså sa jag: Nu spelar vi kort du å jag, varje söndag gjorde vi det. Å när nanna spela griffe men sina kamrater här då gjorde vi det. Å då samtidigt fick hon öva om handmotoriken, med å locka alla kortena du vet, det är nyttigt. Å sen fick hon då.. bad jag å få den å den bokstaven tills vi fick ihop ett ord å så la vi om det ordet å så ljuda vi det. Det höll vi nå med ganska länge. Vi köpte en tavla nå väggen, griffeltavla, å så lekte vi skola. Satte om nallar å små stolar å alla hennes dockor å nallar å... å hon var ju alltid bäst i klassen, svara bäst. Hon var duktigast, fick mest beröm. På det viset lärde hon sej läsa. Att man kan lära ett barn nå lek å läsa. Jag tror vi behöver mer lek i skolan du. Jag vet inte om vi gör det. Jag vet inte vad vi har för metodik.

-Det har väl blivit lite mera sent.

-Ja, jag tycker det. Å jag tror att.. ja det där att dom sitter nå en kateder å di här små ungarna sitter nedanför där, dom har nog mer lek, tror du inte det? Å det tror jag är lyckligt. Men jag tror att föräldrarna ska ställa sej in i arbetet också. Vi föräldrar behöver komma in mera.

-När du lärde Margareta läsa, vad för böcker skaffa du sen åt henne, låna du eller köpte du?

-Så tog jag en läsebok som hade vart Svens, men det förstog jag gick inte, det var för fin stil. Hon reste sej som en liten häst. Och hela hennes kropp protesterar, förstår du, mot detta, det gick inte alls nej. Utan då fick jag ta jag tog helt enkelt bara å, vi använde oss av kort mera å satte ihop. Höll på med det lite till, för att hon skulle få liksom träna in sej med det mer. Å sen då kom.. jaa, stora ord som jag hitta i tidningar tog jag fram å klippte ur åt henne att läsa. Å sen den första sagoboken, den jag visade henne, med dom gröna, blå å gula bladen. Då när hon fick den, då gick hon å satte sej i matrummet där inne, å jag stog å diska. Hon hade fått den nå sin födelsedag. Å då börja hon läsa i den. Å då läste hon några rader å så sa hon så förvånat för sej själv: Tänk att jag kan läsa själv i min egen bok. Så hon fick läsebok meddetsamma hon kom till särskolan, fick hon. Så dom har inte behövt lära henne, å hon hade lärt sej att skriva alla bokstäverna utom i och y, stora i och y. Annars hade jag lärt henne dom bokstäverna.

- Men du har köpt böcker böcker åt henne hela tiden, inte gått nå bibliotek?

-Nee, det har jag inte gjort. Jag har köpt böcker. Jag har gått i bokaffärer å letat efter såna som jag har tyckt passat henne. Små böcker å med stor stil å lite bilder, bildmaterial i också. För att jag tror att, jag tror att det blir intressantare för dom å läsa, när dom läser om nåt djur till exempel att dom har bilder nå djuret, olika bilder, som i den där lilla boken. Det fanns så många igelkottar vet du å bon å allt möjligt. Å då kan man prata lite om det också då breve, när man läser.

-Så bibliotek det har du mest använt när du var yngre då?

-Jaa, det har jag gjort faktiskt. Å jag har haft fullt sjå med Margareta, står du. Jag hade ett fruktansvärt arbete. Du kan tänka dej att, att när jag skulle lära henne å skriva bokstäver, siffror. Bokstäverna gick an, men siffrorna, hur jag skulle få henne att förstå att dom måste stå i en ruta. Jaa, vad gjorde jag. Vet du vad jag gjorde? Jag rita ett hus, efter dom här rutorna. Med skorsten å allt möjligt nå. Åsså gjorde jag våningar. Åsså sa jag att: Där uppe bor tant Karin å där bor Signe å där bor vi. Moster Karin får inte

sticka ner foten genom golvet, det förstår du. Hon måste stå på sitt golv. Å tant Signe får inte sticka opp huvet genom Karins golv. Då förstog hon förstår du, att hon inte fick gå över rutorna, utan hålla sej i rutorna. Så en får hitta på lite grann också. En får inte va rädd för å fantisera om saker å ting lite.

- Hur är det, hade du tid å läsa själv å skaffa böcker åt dej själv?
- Nä, det hade jag faktiskt inte. Jag hade inte tid med det. För jag ska tala om för dej att min dag var så fylld av Margareta. Ett sånt barn behöver så mycke tid, så dom barnen som inte får det.....Dom tar nästan all ens tid. Du förstår jag måste gå ut med henne åsså var hon mycke sjuk också. Å jag fick kamma för henne förstår du för när jag ringde till... Jag skulle vila mej en gång å då ringde jag till ett urnotagningshem för barn här. Nä, hon får inte komma hit, sa dom. Hon ska va på institution. Å jag var nervös å dålig å behövde vila mej, det gick inte. Men då fick hon korma till landet hos en syster till mej. Så blev hon då... i fem, sexårsåldern så stog hon ut på gården här, å vid staketet, såg på dom andra barnen när dom lekte. Vi skulle åka till Varberg då. Så jag höll på å sy kläder, jag hade gjort det också, sytt våra kläder också förstår du. Då kom hon in, jag satt vid symaskin å kröp opp i knät, slog armarna om halsen på mej, så sa hon; Mamma, sa hon med hes röst, jag är så ensam, varför är jag så ensam, sa hon, jag har ingen. Å det gjorde ont i mej. Jag sa ju då att, du har ju Sven å du har ju mamma å du har ju moster Karin. Men det var ju gamla människor, det var ju ingenting för henne. Å så råka jag tala om det för barnavårdscentralens sköterska. Det måste vi göra nånting åt, sa hon. Så hon gick opp te överläkaren för barnavdelningen. Åsså fick jag gå dit opp å hämta ett papper. Å då när jag ringde opp den som stog för den här stiftelsen, det var en stiftelse tror jag det var, han var med i styrelsen i alla fall. Då sa han att: Sanna barn ska inte vara här dom ska va på institution. Näe, det ska hon inte vara, sa jag. Å jag fick in henne i alla fall. När det hade gått ett år, så fick hon då också gå i skolan. Det skulle hon inte haft egentligen. Då gick jag opp igen till doktorn å fick ett papper till. Å tro, dom var inte goda. Så fick hon gå två år i leksskola med andra barn å det gjorde henne väldigt gott. När hon kom till särskola förstår du, så gick hon å satte sej i en bänk. Hon var van vid barn, hon hade fått lite vana vid barn å vara i grupp. Det är ju väldigt viktigt för oss människor att vi kan dra jämt i en grupp. Kan vi inte det så är vi ju inte anpassade till samhället, kan man säga. Jodå. Å då kunne hon ju nästan läsa. Det var inte lätt må du tro alltid. Å då hade ju denna som jag tala om som stog för daghemmet, som var lite chefsaktig där. Hon hade ju skickat hit en som skulle testa Margareta. Men så var Margareta sjuk och skulle tas in för en operation på lasarettet å då testa dom henne där. Å hon ville.. hon var väl rädd att jag skulle försöka få henne i hjäl-klass, men det hade inte vart bra för Margareta med hjälpklass. Hon hade det bra där hon var. Men i alla fall, då kom den här damen till hennes första examen där nere. Å då läste hon, Margareta hon läste ett helt stycke ur sin bok. Å då fråga hon: Är fru Winroth här, jag skulle vilja tala med henne, sa hon. För jag kom ju aldrig å testa nångång, det blev ingen test. Å då kunde hon inte fatta detta att Margareta hade lärt sej läsa. Då skulle hon testas ut på nåt sätt. För då sa denna damen då, som stog för Mariastiftelsen, att: Döm kan inte testa på lasarettet. Skall jag säga till doktorn det då, sa jag. Så du förstår det vart en hård kamp. Man har alltid fått hålla sej framme, man hade inte tid, det gick inte förstår du.
- Vilka bibliotek har du minnen av?
- Det är bara det i Svenljunga vet du.
- Hur fungerade det, hur mycke var det öppet?
- Det var enkelt, det var mycke enkelt.
- Var det på 20-talet?
- Ja, det var på 20-talet. Du jag läste nånting häromdan i tidningen, var var det, jag ångrar att jag inte klippte ur det. För det stog nånting om att våra

- bibliotek är så högtidliga å verkar så väldigt stela, så jag undrar om människor trivs där. Jag såg det nu i förra veckan. Du kanske läste det?
- Nej, jag tror inte det.
- Å du vet att jag har lite grann en känsla av det också. Den där lilla enkla människan som står i fabriken å så vet du. Tror du dom kommer så mycke? Jag gissar att dom inte gör det vet du. Därför att när jag har hört talas om att dom går ut till fabrikena med biblioteksböcker, jag tror det är rätt form.
- Hur var det, hade du den känslan i Svenljunga att det var till för fint folk?
- Näe, näe, det var det inte. Därför att hela biblioteket var så enkelt och så gemytligt på nåt sätt så att det var liksom att: Stig på bara. Jag tycker det och jag har nog den känslan också att både när det gäller teater, konserter och bibliotek så tror jag många människor i samhället har denna känsla. För du vet det kan komma.. vi går på teater å konserter mycke, du går dit bara för det är fint, säger dom. Men det gör jag inte. Å Margareta går ju också med å tycker om å höra musiken. Så det tror jag ser du att, det är inte alltid att, när det är så stiligt å förnämt å fint å elegant. Jag tror inte det är det man vill ha vet du. Jag sa till exempel på läkarstation i Varberg när jag var där med den här fosterflickan jag har. Så sa jag det till dom att: Jag trivs så bra på den här läkarstation, här är så enkelt å trevligt så å mysigt. Det är ett gammalt hus. Det är inte det eleganta som tilltalar en.
- Å det var så på biblioteket där i Svenljunga?
- Ja på dom gamla var det mer enklare, mycke, mycke enkelt.
- Hur var det med bibliotekarien, hjälpte han er verkligen och gav er tips om vad ni skulle läsa?
- Ja det var ju, jag tror att det var vår lärare.
- Så han kände er?
- Det vet jag inte om han precis gjorde. Vi gick ju där i hyllorna å leta.
- Det fick ni göra?
- Det fick vi göra, jajjamen, tacka för det. Å här, jag har varit här nångång, inte å lånat, men vi har fått filmer ifrån kyrkböcker å sådär. Å det är klart här är väl väldigt fint å på nåt vis men jag vet inte.
- Ni fick låna allting ni ville där på biblioteket?
- Jaa, vi fick ta det vi ville ha. Vi satte oss å tog en bok åsså läste vi lite i den å tyckte vi inte att den tilltala oss så bytte vi å så tog vi en annan.
- Du minns ingenting om lånetid å sånt där?
- Det kommer jag inte ihåg, det har jag glömt av, vet du jag är såpass gammal så.
- Fick ni betala böter?
- Nähä, det tror jag inte vi fick. Men det har nog Sven fått gjort många gånger här. Men han lånar ju såna packar, vet du. Ner till stugan lånar han böcker. Han älskar ju å läsa förstår du. Det är väl mycke som man skulle kunna ha läst å hatt glädje av att å ha läst å nu ofta läser dom ju böcker i radion. Det tycker jag är väldigt bra.
- Minns du om du använde det här biblioteket för å låna in romaner å berättelser å så eller gick du dit för å skaffa uppslysningar också?
- Nä det var inte vanligt vet du att man gjorde det. Man visste väl inte då vad en uppslagsbok var en gång.
- Det fick ni inte lära er nånting om förstås?
- I skolan fick vi absolut inte lära oss det. Det var ju nåt som inte vi behövde, vi som inte skulle studera. Vi behövde inte ha dom kunskaperna, det var onödigt att kasta pärlor för svin liksom. Va?
- Tänk va.
- Du förstår att jag hade bra betyg, jag hade så bra betyg å då skaffa min lärare ett arbete. Hans dotter hade tatt studenten å gått på handelshögskola. Åsså var det en liten juri... ja han hade väl lite juridiska uppdrag å rättegångs.. uppdrag vid tingsrätten å sådär. Vi hade tingsrättar då. Å hon.. då var denna flickan, hon var anställd där å så blev jag anställd genom min lärare. Det var hans flicka som var där då. Så var jag där då å fick börja som elev, 50 kronor i månaden. Ett par skor kosta 50 kronor. Så det gick bra ihop. Det gick jämt ut. Nädä, jag fick lämna min mamma 40 å 10 kronor fick jag behålla själv till kläder. Så att jaa, det haka sej fram i alla fall, det gjorde det verkligen. Å sen då fick jag andra -latser efter det. Jag tycker jag har det jättebra nu mot vad jag hade då.

- Låna ni böcker av varandra?
- Jaha det gjorde vi. Men risken var ju om man hade en bok att man inte fick tillbaka den igen, så man var ju rätt rädd om dom.
- Det känner man igen.
- Ja, det förekommer nog än idag att dom är slarviga med det. Så jag har böcker som är bortlånade än. Jaha då.
- Pratani nåt om böcker som ni läste, diskutera?
- Ja? Du vet jag hade inga arbetskamrater sedan nå dom ställena jag var. Å jag hade en chef. När det kom en bokagent en gång så skröt han med att han aldrig läst en bok i hela sitt liv. Då skändes man ju nästan. Va, det var ju inget vidare. En sån chef som skröt med det nästan. Så att man hade ingen som tala om det, så man fick ha det för sej själv. Naa jag tror inte idag att dom förstår vad dom har egentligen för rikedom när dom har uppslagsböcker, dom har alla möjliga verk å di kan gå tillbaka till allting. Å det är jag mest intresserad av nu att läsa sånt som ja, gå tillbaka litegrann å se å jämföra, ja det tycker jag är roligt å läsa.
- Hur får du böcker nu?
- Ja, nu har jag inga böcker, men jag har ju fått lånat å Ulla ibland här, min sonhustru, hon har ju mycke, dom har ju böcker från golv till tak, så där får jag ju låna. Så där har jag fått läsa, fått en hel del. Men dom talar så mycket om att arbetslivets historia inte är, inte finns så mycke om. Det finns det väl i alla fall tycker jag, gör det inte det? Det finns väl en del?
- Det börjar väl komma fram numera.
- Vi har ju Moa Martinsson till exempel. Hon bodde ju i Norrköping. På den tiden mamma var ung.
- Läste ni dom här arbetarförfattarna då?
- Jajjamen, dom har vi läst mycke. Å det var ju min bror också gjorde det, när dom kom ut.
- Dina syskon, läste dom lika mycke som du?
- Det var väl lite olika. Jag tror inte dom äldre flickerna läste så mycke men min syster här ome å jag vi läste mycke å min bror läste väl. Men du förstår dom hade en helt annan arbetstid nå den tiden. Vi arbeta ju lördan till långt fram. Å lång arbetstid också hade man, vi hade ju inte.... Vet du när åttatimmarsdagen kom egentligen, det har jag glömt av nu men, så vi var så trängda på nåt sätt. Min chef kunde säga: Ni får arbeta över, får inte gå hem förrän då å då. Då var det bara å sitta kvar, antingen det var julafton eller när det var. Det var inte frågan med att man sattes upp där, om man ville ha sitt arbete kvar.
- Så det var inte mycke tid ni hade å läsa men ni gjordes det ändå, ni läste Moa Martinsson....
- Javisst det har jag läst. Dom har till å med Margareta läst. Hon har fått dom också.
- Vad har du för favoritförfattare?
- Jaa du, jag har knappast någon precis. Martinsson är ju en, å Moa, jag har läst mycke utav Moa. Å dom var gifta med varandra det vet du.
- Läser du nånting modernt nu?
- Nej jag läser inget vidare nu vet du vad. Jag är 77 år nu om ett par dar å du förstår jag har fullt sjå med å sköta mitt hem, för det går sakta för mej å arbeta nu. Annars, jag kan vara ganska kvick men.. nu ska jag ha middag nå söndag, men jag tycker om å arbeta, jag älskar å arbeta.